

**METODOLOGIE ȘI INSTRUMENTE PSIHOLOGICE DE
MONITORIZARE A CURRICULUMULUI ȘCOLAR DIN
PERSPECTIVA DEZVOLTĂRII ATENȚIEI ELEVILOR**
METHODOLOGY AND PSYCHOLOGICAL TOOLS FOR
MONITORING THE SCHOOL CURRICULUM FROM THE
PERSPECTIVE OF STUDENTS' ATTENTION DEVELOPMENT

CZU: 373.016:37.014.6:159.952-057.87

<https://doi.org/10.59295/dccce2025.21>

Ana TARNOVSKI

ORCID: 0000-0003-2217-6237

E-mail: ana.tarnovschi@usm.md

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Abstract: *The article examines methodological approaches and psychological tools that can be used to monitor the implementation of the school curriculum, with a focus on the development and maintenance of students' attention. The school curriculum represents the fundamental framework of the educational process, and monitoring its implementation is a priority within the educational policies of the Republic of Moldova, aiming not only at compliance with the curriculum plans but also at pedagogical efficiency and the development of students' cognitive and socio-emotional competencies. From a psychological perspective, a key indicator of the effectiveness of curriculum implementation is students' attention, considered a complex cognitive process that directly influences learning capacity, motivation, working memory, and academic performance. Attention is not only an individual factor but also reflects the quality of teaching interactions, curriculum structure and workload, as well as the psycho-emotional climate of the classroom. The aim of this article is to analyze the methodology and psychological instruments that can be used to monitor the school curriculum from the perspective of students' attention, with reference to the local context and the contributions of relevant authors in the field. In the Republic of Moldova, curriculum monitoring is mainly carried out through standardized tests, sample evaluations, and institutional reports. However, the literature and psychological practice suggest the need to integrate additional tools, such as standardized attention tests, systematic observations, and*

questionnaires administered to students and teachers. An integrative perspective is proposed, in which curriculum evaluation is correlated with students' psychological assessment to support more effective educational decisions, adapt teaching strategies, and promote academic success in a holistic and sustainable manner.

Keywords: *school curriculum, attention, cognitive processes, educational monitoring, student performance, psychological assessment, teaching strategies, educational policy*

INTRODUCERE

Problematika monitorizării curriculumului școlar este tot mai prezentă în dezbaterile educaționale contemporane. Literatura de specialitate [2; 4; 7] subliniază faptul că curriculumul trebuie abordat ca un sistem de interacțiuni pedagogice, care include conținut, metode de predare, evaluare și climat școlar. Monitorizarea curriculumului devine astfel un proces complex, multidimensional, nu doar o simplă verificare a însușirii conținutului. Așadar, curriculumul, definit ca ansamblu de documente normative și operaționale care structurează procesul de predare-învățare, are nu doar o funcție informativă, ci și formativă. El trebuie să asigure dezvoltarea competențelor cheie, adaptarea la schimbările sociale și cultivarea resurselor cognitive și emoționale ale elevilor. Un element esențial adesea neglijat în monitorizarea curriculumului este atenția elevilor, proces cognitiv central care influențează capacitatea de învățare, motivația, memoria de lucru și performanța școlară. Atenția nu este doar un factor individual, ci reflectă și calitatea interacțiunilor didactice, structura și încărcarea curriculară, precum și climatul psiho-emoțional al clasei. Psihologia atenției [8] evidențiază importanța mecanismelor cognitive de selecție și menținere a stimulilor relevanți. Atenția este un proces complex, cu mai multe dimensiuni: concentrare, selectivitate, distribuție, mobilitate și stabilitate. Evaluarea acesteia implică nu doar observația directă, ci și instrumente psihologice standardizate, cum ar fi teste psihocognitive, observații sistematice și chestionare. Fluctuațiile atenției pot fi indicatori indirecti ai calității curriculumului: programele supraîncărcate, neadaptate nivelului de dezvoltare sau insuficient contextualizate pot

determina scăderi de concentrare și demotivare. Atenția este definită ca procesul psihic prin care individul concentrează resursele cognitive asupra unui stimul specific, facilitând asimilarea și organizarea informațiilor. Ea este influențată de factori interni (motivație, interes, oboseală) și externi (calitatea materialelor educaționale, distrageri). Atenția scăzută poate semnaliza dificultăți în adaptarea la curriculum și necesitatea ajustării metodelor didactice. Deoarece principalele direcții ale atenției (atenție selectivă; atenție susținută; atenție divizată; atenție executivă (control inhibițional, schimbare de focalizare), au implicații directe asupra proiectării sarcinilor de predare și a instrumentelor de evaluare [9].

În Republica Moldova, curriculumul școlar a suferit multiple reforme în ultimele două decenii. Strategiile recente, precum „Educația 2030” și „Concepția dezvoltării curriculumului școlar” [2; 6; 10], vizează:

- flexibilizarea conținuturilor;
- adaptarea la cerințele pieței muncii;
- sprijinirea sănătății mentale și emoționale a elevilor.

Monitorizarea curriculumului se realizează în principal prin testări standardizate, evaluări pe eșantioane și rapoarte instituționale, însă există o nevoie clară de integrare a indicatorilor psihologici, precum atenția, pentru o evaluare completă a eficienței educaționale. Curriculumul școlar nu este doar o listă de lecții sau subiecte, ci un cadru dinamic care:

- reflectă valorile educaționale ale societății;
- se adaptează la schimbările socio-culturale și economice;
- integrează abilitățile socio-emoționale și învățarea centrată pe elev;
- promovează gândirea critică și rezolvarea de probleme.

Gestionarea atenției elevilor devine astfel un factor crucial în menținerea implicării acestora și în obținerea performanțelor academice pe termen lung. Curriculumul flexibil și adaptabil permite personalizarea procesului educațional în funcție de stilurile și nevoile fiecărui elev. Corelarea dintre curriculum și psihologia atenției este necesară pentru evaluarea realistă a eficienței actului educațional. Integrarea măsurilor psihologice, precum evaluarea atenției, permite:

- adaptarea metodelor didactice;

- creșterea eficienței procesului de învățare;
- sprijinirea dezvoltării cognitive, emoționale și sociale a elevilor;
- fundamentarea deciziilor educaționale pe date reale, multidimensionale.

METODOLOGIA MONITORIZĂRII CURRICULUMULUI

Cadrul de referință al curriculumului național și documentele asociate (propuneri, planuri-cadru), elaborate cu contribuția experților în domeniu [4; 5; 6], au fundamentat reforma curriculară și au introdus cerința de monitorizare structurală și procesuală a aplicării curriculumului. Lucrările și ghidurile naționale descriu dimensiunile monitorizării (structurală, a implementării, a rezultatelor) și oferă metodologii generale, însă rareori includ indicatori psihologici specifici, precum atenția elevilor [8]. Astfel, există o oportunitate de extindere a instrumentarului de monitorizare curriculară pentru a cuprinde măsuri cognitive.

În Republica Moldova, monitorizarea implementării curriculumului școlar se realizează prin testări tematice, evaluări naționale și cercetări de teren organizate de Ministerul Educației și Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare (ANCE)[10]. Acestea vizează, în special, nivelul competențelor elevilor, însă pot fi corelate cu studii psihologice pentru a surprinde și dinamica atenției. Potrivit lui V. Guțu [2; 3; 6], curriculumul trebuie abordat ca un „document operațional și sistem de interacțiuni pedagogice”, ceea ce presupune corelarea obiectivelor educaționale cu particularitățile psihologice ale elevilor.

În practica educațională autohtonă, monitorizarea curriculumului se realizează prin:

- *Testări tematice naționale*, care verifică nivelul de achiziție a competențelor la disciplinele de bază (matematică, limba română, limbi străine);
- *Evaluări pe eșantioane reprezentative*, menite să soneze gradul de acoperire a obiectivelor curriculare;
- *Rapoarte de implementare* elaborate de ANCE și Ministerul Educației [6; 7; 10].

Aceste metode oferă date importante privind performanța școlară, însă nu surprind aspecte psihologice precum atenția, motivația sau starea emoțională a elevilor. Prin urmare, integrarea unor instrumente psihologice ar putea completa tabloul evaluativ, asigurând o abordare holistică a monitorizării curriculumului.

Monitorizarea curriculumului școlar poate fi completată prin integrarea atenției elevilor ca indicator psihologic al eficienței educaționale. Pentru aceasta, se recomandă utilizarea unui pachet mixt de instrumente psihologice relevante, care să permită evaluarea atât cantitativă, cât și calitativă a procesului de învățare:

- *Testele standardizate de atenție* măsoară atenția susținută, viteza de procesare, flexibilitatea cognitivă și funcțiile executive. Acestea oferă date cantitative, sensibile la schimbări în timp, însă necesită adaptare lingvistică și standardizare locală. Se recomandă selectarea unor teste scurte, ușor de administrat în cabinetul psihologic școlar sau în laboratorul școlii și realizarea unor norme locale prin studii pilot.
- *Chestionarele pentru profesori și părinți* permit evaluarea comportamentului atențional al elevilor în contexte naturale (clasă și acasă). Avantajele includ cost redus și perspectivă ecologică, putând identifica elevii cu nevoi speciale. Limitele constau în subiectivitatea evaluării și variația între evaluatori. Pentru monitorizarea tendințelor la nivel de clasă sau școală, se recomandă aplicarea sistematică la intervale stabilite, de exemplu trimestrial.
- *Observațiile structurale în clasă* presupun notarea comportamentelor indicative de atenție (focalizare, orientare spre sarcină, distrageri) la intervale regulate. Această metodă oferă legătura directă cu practica didactică și permite corelarea metodei sau activității cu nivelul atenției. Se recomandă instruirea observatorilor (psihologi școlari sau inspectori) și utilizarea fișelor standardizate ca parte a monitorizării.
- *Instrumentele digitale și aplicațiile psihocognitive* oferă metrice precise, cum ar fi timpul petrecut pe sarcină, erorile și variabilitatea răspunsurilor, fiind motivate pentru elevi. Limitările includ necesitatea dispozitivelor și conectivității, precum și validarea locală. Se recomandă pilotarea acestora în școli cu dotare tehnică și integrarea în cabinetele psihologice.

- *Auto-evaluările scurte post-activitate* permit elevilor să raporteze nivelul propriu de atenție și oboseală cognitivă după lecții, oferind perspectiva internă asupra încărcării cognitive. Se recomandă folosirea unor scale vizuale simple (de exemplu 1–5) pentru ușurință și aplicare frecventă.

Un model practic pentru integrarea atenției în monitorizarea curriculumului poate include un *design mixt longitudinal*, cu colectarea datelor la începutul anului, la mijlocul semestrului și la final, pentru a evalua dinamica atenției în raport cu momente curriculum-centrice, precum module intensive sau perioade de examene. Unitățile de analiză pot fi elevul individual, clasa, disciplina și școala, iar actorii implicați vizează psihologul școlar (coordonează testările și analiza), profesorii (aplică observațiile și chestionarele), managementul școlii (coordonează calendarul) și inspectoratul școlar (analizează datele agregate). Indicatorii cheie pot fi: mediile scorurilor la teste de atenție, frecvența distragerilor observate, auto-raportul elevilor privind efortul cognitiv și corelarea performanței academice cu măsurile atenției.

Printre *instrumentele psihologice specifice* se numără Testul Toulouse–Piéron, care măsoară atenția concentrată și viteza de lucru; Testul Brickenkamp, pentru atenția selectivă și concentrarea în sarcini repetitive; probe adaptate local, precum fișe de observație și chestionare utilizate de psihologii școlari; observația sistematică în clasă; și chestionarele aplicate elevilor și profesorilor, care evidențiază percepția asupra dificultăților de concentrare, oboselii sau suprasolicitării cognitive generate de curriculum [8; 9].

Integrarea acestor instrumente în monitorizarea curriculară permite corelarea performanțelor școlare cu nivelul atenției elevilor, oferind o imagine mai completă asupra eficienței educației și sprijinind deciziile privind adaptarea metodelor didactice și a curriculumului. Această abordare contribuie la crearea unui proces educațional holistic, centrat pe elev și orientat spre dezvoltarea cognitivă și emoțională a acestuia.

În Republica Moldova există câteva direcții de cercetare relevante domeniului dat:

- *Cercetări care vizează rolul psihopedagogic al curriculumului*, accentuând necesitatea adaptării acestuia la particularitățile cognitive ale elevilor.
- *Testările tematice organizate de Ministerul Educației (2023)* au vizat peste 12.000 de elevi din 326 instituții. Deși nu au inclus măsurarea atenției, aceste evaluări pot fi un cadru potrivit pentru integrarea instrumentelor psihologice.
- *Studiile privind bullying-ul* arată că peste 70% dintre elevi au asistat la situații de violență școlară, ceea ce poate afecta direct atenția și concentrarea.
- *Cercetările privind incluziunea elevilor cu CES* sugerează că dificultățile de atenție constituie una dintre cele mai frecvente provocări în școală [1; 3; 5; 10].

Aceste date indică faptul că atenția elevilor este un indicator sensibil la factori curriculari și extra-curriculari și că măsurarea ei ar trebui să devină parte a procesului de monitorizare educațională.

Un curriculum eficient trebuie să răspundă nevoilor de dezvoltare cognitivă și emoțională ale elevilor. Atunci când conținuturile sunt supraîncărcate, când metodele sunt uniformizate sau când climatul școlar este tensionat, atenția elevilor scade. Monitorizarea curriculară strict prin rezultate academice poate oferi o imagine incompletă. Introducerea instrumentelor psihologice ar putea permite:

- Identificarea elevilor cu dificultăți de concentrare.
- Corelarea rezultatelor la teste cu nivelul de atenție și motivație.
- Ajustarea conținuturilor și metodelor de predare în funcție de capacitatea de concentrare a elevilor.

RECOMANDĂRI PRACTICE

1. Pilotarea unui protocol național-pilot în 10–20 de școli reprezentative (urban/rural) care să combine teste de performanță continuă, formă scurtă, observații în clasă și chestionare pentru profesori/părinți.
2. Dezvoltarea unei fișe standardizate de observație a atenției pentru utilizare în timpul evaluărilor de monitorizare curriculară.
3. Formarea continuă a psihologilor școlari și a cadrelor didactice pentru administrarea instrumentelor și interpretarea rezultatelor.

4. Integrarea indicatorilor principali ai atenției ca parte componentă a rapoartelor de monitorizare curriculară.

CONCLUZII

Monitorizarea curriculumului din perspectiva dezvoltării atenției elevilor este fezabilă și necesară pentru a asigura că reformele curriculare nu doar prescriu conținut, ci și produc condiții de învățare care susțin funcțiile cognitive esențiale. Folosind un pachet mixt de instrumente psihologice – teste, observații, chestionare și instrumente digitale – și încorporându-le în procedurile naționale de monitorizare, se pot obține date utile pentru optimizarea programelor, metodologiilor didactice și politicilor de incluziune. Corelarea evaluărilor tradiționale cu instrumentele psihologice valide ar putea contribui la optimizarea procesului educațional și la sporirea reușitei școlare. Implementarea necesită însă validare locală, resurse și formare profesională.

În perspectivă, colaborarea dintre Ministerul Educației, Agenția națională pentru curriculum și evaluare și rețeaua psihologilor școlari ar putea asigura implementarea unor practici inovatoare, orientate spre dezvoltarea atenției și reușitei școlare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. PALADI, O., POTÂNG, A., TURCHINĂ, T., TARNOVSCHI, A., TOMA, N. Ghid *Starea de bine în școală*. Proiectul UNICEF Moldova LRPS-2023-9186992 Consultanță instituțională pentru elaborarea unui Ghid de stare de bine în școală. Chișinău, 2024. 114 p.
2. GUȚU Vl., GREMALSCHI A., ANDRIȚCHI V., ȚÎBULEAC A., *Concepția dezvoltării curriculumului școlar*, Chișinău, 2024. https://mec.gov.md/sites/default/files/last_version_copy_compressed_1_0.pdf
3. GUȚU, Vl. *Conceptual framework of current school curriculum monitoring*. Studia Universitatis Moldaviae Seria Științe ale Educației. https://educational.studiamsu.md/wp-content/uploads/2024/10/01_Gutu.pdf
4. GUȚU, V., BUCUN N., GHICOV A., et al. Cadrul de referință al curriculumului național. Coord.: Lilia Pogolșa, Valentin Crudu ; Min. Educației, Culturii și Cercet. al Rep. Moldova. Chișinău: Lyceum, 2017, 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.

5. GUȚU, VI., VELIȘCO N. *Curriculumul educațional integrat: concept și perspectivele integralității*. In: Integrare prin cercetare și inovare.: Științe sociale, 7-8 noiembrie 2024, Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2024, SS, pp. 475-484. ISBN 978-9975-62-687-3. ISBN 978-9975-62-799-3.
6. https://mecc.gov.md/sites/default/files/obiectivele_de_dezvoltare_durabila.pdf
7. MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA. *Curriculumul național: documente de politici educaționale*. Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării. https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_national.pdf
8. TARNOVSCHI A., RACU J., *Psihologia proceselor cognitive: note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2017, ISBN 978-9975-71-948-3.
9. TARNOVSCHI, A. *Structura psihologică a atenției elevului în contextul desfășurării procesului instructiv-educativ*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale Communication, context, interdisciplinarity, editia a VI-ea, Târgu Mureș, România, 24- 25.10.2020. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/92-97_22.pdf
10. <https://ance.gov.md/>.

N.B.: Studiul a fost elaborat în cadrul Subprogramului de Stat "Teoria și metodologia monitorizării și dezvoltării continue și ciclice a Curriculumului școlar", cifrul 01.14.01.